

Bir Eğitim Hastanesi Acil Servisine Travma Nedeniyle Başvuran Hastaların Sıklığının ve Travma Özelliklerinin Saptanması

*DETERMINING THE PREVALENCE AND TRAUMA FEATURES OF THE PATIENTS WHICH
APPLIED TO THE EMERGENCY SERVICE OF A TRAINING HOSPITAL BECAUSE OF TRAUMA*

Süleyman CEYLAN*, Cengiz Han AÇIKEL**, Ruşen DÜNDARÖZ***, Mehmet YAŞAR***,
Mahir GÜLEÇ****, Tahir ÖZİŞİK*****

* Yrd.Doç.Dr., Gülhane Askeri Tıp Akademisi Halk Sağlığı AD,
** Uzm.Dr., Genelkurmay Başkanlığı Sağlık Dairesi,
*** Yrd.Doç.Dr., Gülhane Askeri Tıp Akademisi Acil Tıp AD,
**** Yrd.Doç.Dr., Gülhane Askeri Tıp Akademisi Askeri Hijyen BD,
***** Prof.Dr., Gülhane Askeri Tıp Akademisi Acil Tıp AD, ANKARA

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı; Gülhane Askeri Tıp Akademisi (GATA) Eğitim Hastanesi İlk ve Acil Yardım merkezine travma nedeniyle başvuranların sıklığını saptamak ve bu hastalar ile travmaların özelliklerini belirlemektir.

Gereç-yöntem: Bu çalışma, 2000 yılının Ocak, Nisan, Temmuz ve Ekim aylarının ilk haftalarında GATA Eğitim Hastanesi İlk ve Acil Yardım merkezinde gerçekleştirilmiş kesitsel tipte bir araştırmadır. Travma ya da yaralanma nedeni ile başvuran hastaların kendileri ya da hastaneye birlikte geldikleri yakınları ile yüzyüze görüşme yapılmıştır. Hastanın sosyo-demografik ve travma özellikleri ile muayene sonuçlarına ait soruları içeren standart bir soru formu doldurulmuştur.

Bulgular: Acil servise travma nedeniyle başvuran hasta sıklığı %17.8'dir. Travmaların zaman dilimi yönünden en fazla 16.01-24.00 saatleri arasında, yer yönünden sokak ya da parklarda meydana geldiği, en sık travma nedeninin düşmeler olduğu, travmalardan en fazla etkilenen vücut bölgesinin baş-boyun bölgesi olduğu, hastaların çoğunluğunun tedavisinin ayaktan yapıldığı ve hastaların çok küçük bir bölümünün olay sırasında alkollü olduğu saptanmıştır. Erişkinlerde delici-kesici alet yaralanmalarının, çocuklarda ise evde travma geçirenlerin düzeyinin daha fazla olduğu saptanmıştır.

Sonuç: GATA Eğitim Hastanesi acil servisine travma nedeniyle başvuranların sıklığı yurtdışındaki ve ülkemizdeki örneklerine göre daha düşük olmakla birlikte, travma özellikleri çoğunlukla benzer biçimde ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Hastanesi, Travma ve yaralanma, Sıklık, Acil Servis

T Klin Tıp Bilimleri 2002, 22:156-161

Yaralanmalar ve travmalar, bütün insanları yaşamlarının herhangi bir döneminde etkileyebilirler ve küçük kesik ve zedelenmelerden binlerce insana zarar veren yıkımlara kadar değişen düzeylerde ortaya çıkabilirler. Bir çok kişi genç yaşlardan itibaren

Summary

Purpose: The aim of this study is to determine the prevalence of the patients who applied to Emergency Service of Gülhane Military Medical Academy (GMMA) Training Hospital because of trauma and to determine the features of the patients and those of their traumas.

Materials and Methods: This is a cross-sectional study performed at the Emergency Service of the GMMA Training Hospital in the first weeks of the January, April, July, and October in the 2000. A standard questionnaire including questions about patients' socio-demographic characteristics, trauma features and medical examination results was used. The questionnaire was administered by researchers during face to face interview with patients or their companions depending on their age and health status.

Results: The prevalence of the patients who applied to the emergency service with trauma is 17.8 %. It was determined that most frequent period was between 16⁰¹-24⁰⁰ hours; the most common places were streets or parks and the most frequent cause was falling. It is found that head and neck area of the body is the most affected area and most of patients with trauma were treated as outpatients. It was determined that only a few of the patients were drunk at the time of the trauma. House traumas occurred more frequent in children than in adults and traumas with sharp and incisive tools were more frequent in adults.

Conclusion: We found that the prevalence of the applications to Emergency Service of GMMA Training Hospital was lower with respect to similar studies, which were performed in our country and in other countries. However, the trauma features were found to be similar to each other.

Key Words: Training Hospital, Trauma and injury, Emergency Service, Prevalence

T Klin J Med Sci 2002, 22:156-161

yaralanmalarla karşılaşır ve yaşamı boyunca da birçok defa maruz kalır (1).

Travma ya da yaralanma; vücudun fizyolojik tolerans düzeyinin üzerinde enerjiye (mekanik, kimyasal, elektriksel, ısı vs.) maruz kalması sonucu organik düzeyde

hasar oluşması olarak tanımlanmaktadır (2).

Travmalar tüm dünyada önemli bir sağlık sorunudur. Kazalar veya kasıtlı yaralanmalar hemen bütün ülkelerde 0-40 yaş grubunda ilk üç ölüm nedeni arasına girmektedir. Dünya üzerinde günde 16.000 kişinin travmalar nedeniyle hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir. Hayatının kaybedenlerden yüzlerce kat fazlası her gün yaralanmalar geçirmekte ve bunlardan pek çoğu sekel bırakmaktadır. Dahası travmaların insidansı gün geçtikçe artmaktadır (2).

Ayrıca bir çok travma ve yaralanmanın tedavisi hastaneye yatışı gerektirmektedir. Yapılan araştırmalar acil servislerdeki ölümlerin en sık nedeninin travmalar olduğunu gösterirken, endüstrileşmiş ülkelerdeki her on yataktan birinin travmalı hastalar tarafından işgal edildiği hesaplanmaktadır (3).

Travmalı hastaların başvurularının neredeyse tamamı acil servislere yapılmaktadır. ABD'de 1992-95 arasında hastanelerin acil servislerine travma ve yaralanma nedeniyle yıllık olarak başvuru 36.8 milyon ve 100 kişi başına 14.3 yapılmıştır. Başvurularda ilk sırayı adolesanlar (15-24 yaş grubu) almaktadır (4). Yine ABD'de 1997 yılı boyunca hastanelerin acil servislerine yapılan 94.9 milyon başvurunun 35.1 milyonunun (%37.0) travmalar nedeniyle olduğu bildirilmiştir (5). Türkiye'de bir devlet hastanesinin acil servisinde yapılan bir çalışmada ise başvuruların %22.8'inin travmalar ve yaralanmalar nedeniyle olduğu saptanmıştır (6).

Travma ve yaralanmaların cinsiyetlere göre dağılımı incelendiğinde; erkeklerin daha fazla travmaya maruz kaldıkları görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre 1998 yılında dünyada 5.8 milyon kişinin travmalar sonucu öldüğü, bunun 3.9 milyonunu erkeklerin, 1.9 milyonunu ise kadınların oluşturduğu tahmin edilmektedir (2).

Travmaların ve yaralanmaların oluşum sürecinde aşırı alkol alma da önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. ABD'de 1995 yılında acil servislere yapılan 96.5 milyon başvurunun 2.6 milyonunun (%2.7) aşırı alkol alımıyla ilişkili olduğu, alkolle ilişkili başvuruların diğerlerine göre 1.6 kat daha fazla travma öyküsüne sahip olduğu saptanmıştır (7).

Acil servislere travma ve yaralanmalar sonucunda yapılan başvurular nedenlere göre incelendiğinde; genellikle düşmelerin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. ABD'de 1992-1995 yılları arasında acil servislere başvuruların incelendiği bir çalışmada travmaların ilk üç nedeninin düşmeler, bir nesneye çarpma ve trafik kazaları olduğu bildirilmiştir (4).

Bu çalışmanın amacı; Gülhane Askeri Tıp Akademisi (GATA) Eğitim Hastanesi İlk ve Acil Yardım merkezine travma nedeniyle başvuranların sıklığını saptamak ve bu

hastalar ile maruz kaldıkları travmaların özelliklerini belirlemektir.

Gereç ve Yöntem

Bu çalışma, 2000 yılının Ocak, Nisan, Temmuz ve Ekim aylarının ilk haftalarında GATA Eğitim Hastanesi İlk ve Acil Yardım Merkezinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma kesitsel tiptedir. Tüm başvurular içinde travma nedeni ile olanların sıklığı ve çeşitli özellikleri araştırılmıştır.

GATA Eğitim Hastanesi İlk ve Acil Yardım Merkezi verilerine göre 2000 yılı içinde bu birime yapılan toplam başvuru sayısı 76443'tür. Evrendeki birey sayısının bilindiği durumlarda uygulanan örnekleme formülü (8) ile incelenmesi gereken en az olgu sayısı olarak 1506 bulundu. Hasta kayıtlarının, incelemeyi amaçladığımız değişkenlerle ilgili ayrıntılı bilgi içermemesi nedeniyle, travma nedeni ile acil servise başvuran hastalarla ya da yakınları ile görüşme yoluyla çalışma yürütüldü. Öte yandan, mevsimsel farklılıkların olabileceği düşüncesi ile her mevsimden bir ayda çalışma gerçekleştirildi. Bunun için randomizasyon uygulandı ve kura ile her mevsimin ikinci ayı (Ocak, Nisan, Temmuz ve Ekim) çalışmaya dahil edildi. Bununla birlikte, yeterli vaka sayısına ulaşılması nedeniyle de her aydan sadece bir haftada çalışma yürütüldü ve yine kura ile her ayın ilk haftası alındı. Günlere ve saatlere bağlı farklılıkların elimine edilmesi amacıyla da haftanın her gününde ve herbir günün 24 saatinde çalışma yapıldı. Sonuçta yukarıda değinilen dönemde acil servise toplam 5746 başvuru olduğu ve bunların 1022'sinin de travma nedeni ile olduğu saptandı. Travma nedenli başvurular ayrıntılı olarak incelenirken, diğerlerinin sadece sayısı alındı.

Hastaların yaşlarına ve yaşamsal durumlarına göre kendileri ya da hastaneye birlikte geldikleri yakınları ile yüzyüze görüşülerek ve hastanın muayene sonuçlarına göre standart bir soru formu uygulanmıştır. Soru formu iki temel bölümden oluşmuştur:

A. Hastanın sosyo-demografik özellikleri: Yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, meslek, doğum yeri

B. Travma özellikleri: Travmanın meydana geldiği gün, saat, yer, travmanın nedeni, travmadan etkilenen vücut bölgesi, hastanın alkol alıp almadığı ve hastanın akıbeti.

Veriler SPSS 7.5 for Windows programında değerlendirilmiştir. Analizlerde ki-kare testi kullanılmıştır.

Sonuçlar

Çalışmanın yürütüldüğü dönemde GATA Eğitim Hastanesi acil servisine başvuran toplam hasta sayısı 5746

olup bunların 1022'sinin başvuru nedeni travma ya da yaralanmalardır. Travmalı hasta başvuru sıklığı %17.8'dir.

Travma ya da yaralanma nedeni ile başvuran kişilerin %77.4'ü erkek, %22.6'sı kadındı. Hastaların yaş ortalaması 23.5 ± 17.5 olup, en küçüğü henüz yedi aylık, en yaşlısı ise 87 yaşında idi. Başvuranların %43.2'si Ankara doğumlu idi. Hastaların sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Çalışma kapsamındaki kişilerin geçirdikleri travma ve yaralanmaların çeşitli özellikleri incelendiğinde; çalışmanın yürütüldüğü dört ay içinde, belirgin fakhlıklar olmamakla birlikte en fazla travmanın Ocak ayında (%27.0), en az travmanın Temmuz ayında (%23.6) meydana geldiği saptanmıştır. Travmaların meydana geldiği günlere bakıldığında, ilk sırada Cuma gününün (%18.0), son sırada ise Çarşamba gününün (%11.8) geldiği görülmektedir. Travmaların zaman dilimi yönünden en fazla 16.01-24.00 saatleri arasında (%59.9), yer yönünden sokak ya da parklarda (%44.7) meydana geldiği, en sık travma nedeninin düşmeler olduğu (%44.9), travmalardan en fazla etkilenen vücut bölgesinin baş-boyun bölgesi olduğu (%43.2) ve hastaların çoğunluğunun tedavisinin ayaktan yapıldığı (%84.7) saptanmıştır. Travma ve yaralanmaların çeşitli özelliklere göre dağılımı Tablo 2'de gösterilmiştir.

Travma ya da yaralanma nedeni ile acil servise başvuran kişilerin travma özelliklerine göre yaş grupları

Tablo 1. Çalışma Kapsamındaki Kişilerin Çeşitli Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

ÖZELLİKLER	n	%
Cinsiyet		
Erkek	791	77.4
Kadın	231	22.6
Yaş		
0-14	307	30.1
15-24	391	38.3
25-44	201	19.7
45-64	80	7.8
65 ve üzeri	43	4.1
Doğum Yeri		
Ankara	442	43.2
Ankara Dışı	580	56.8
Eğitim Süresi		
Henüz okula başlamamış	180	17.6
Halen öğrenci	245	24.0
Okur-yazar olmayan	12	1.2
1-8 yıl	291	28.4
9-11 yıl	240	23.5
12 yıl ve üzeri	54	5.3
Çalışma yapıldığı sırada bir işte çalışma durumu*		
Herhangi bir işte çalışan	268	44.9
İşsiz, ev hanımı	85	14.2
Erbaş ve er	244	40.9

* Eğitimini tamamlamış olanlar alınmıştır.

Tablo 2. Çalışma Kapsamındaki Kişilerin Uğradıkları Travmaların Çeşitli Özelliklere Göre Dağılımı

ÖZELLİKLER	n	%
Travmanın meydana geldiği ay		
Ocak	276	27.0
Nisan	248	24.3
Temmuz	241	23.6
Ekim	257	25.1
Travmanın meydana geldiği gün		
Pazartesi	168	16.5
Salı	131	12.8
Çarşamba	120	11.8
Perşembe	164	16.0
Cuma	184	18.0
Cumartesi	121	11.8
Pazar	134	13.1
Travmanın meydana geldiği saat		
08.01-16.00 arası	340	33.3
16.01-24.00 arası	612	59.9
00.01-08.00 arası	70	6.8
Travmanın meydana geldiği yer		
Sokak, park	457	44.7
İşyeri, okul, kışla	293	28.7
Ev	272	26.6
Travmanın Nedeni		
Düşme	459	44.9
Trafik Kazası	194	19.0
Kesici-delici alet yaralanması	177	17.3
Darp	118	11.6
Diğer (Yanma, ASY, Köpek ısırması)	74	7.2
Travmadan Etkilenen Vücut Bölgesi		
Baş-boyun	442	43.2
Toraks-abdomen	167	16.3
Üst ekstremiteler	129	12.7
Alt ekstremiteler	125	12.2
Multipl organ yaralanması	159	15.6
Hastanın Akıbeti		
Ayaktan tedavi edildi	866	84.7
Hospitalize edildi	148	14.5
Acil serviste öldü	8	0.8
TOPLAM	1022	100.0

arasında fark olup olmadığını incelemek için çalışma grubu iki bölümde ele alınmıştır: 0-14 yaş grubu ve 15 yaşında ya da daha büyük olanlar. Karşılaştırmalar sonucunda, yaş grupları arasında travmanın meydana geldiği saat ($p=0.006$), travmanın nedeni ($p=0.0001$), travmanın meydana geldiği yer ($p=0.0001$), travmadan etkilenen vücut bölgesi ($p=0.0001$) ve hastanın akıbeti yönünden ($p=0.0001$) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Düşme nedeni ile travmaya uğrayanlar 0-14 yaş grubunun %63.2'si iken, 15 yaşında veya daha büyük olanlarda %37.1; kesici-delici aletlerle yaralananlar 0-14 yaş grubunda %7.8 iken, ikinci grupta %21.4'tür. Evde travma ya da yaralanma geçiren kişiler 0-14 yaş grubunda %42.7 iken, ikinci grupta %19.7 olarak saptanmıştır. Her iki grupta da travma veya yaralanmalardan en fazla etkilenen vücut bölgesi baş-boyun bölgesi olmakla birlikte, 0-14 yaş grubunda olanların %57.7'sini, 15 yaşında veya daha büyük olanların %37.1'ini oluşturmaktadır. Diğer taraftan ayaktan tedavi edilenler iki yaş grubunda sırasıyla

Tablo 3. Yaş Gruplarına Göre Çeşitli Travma Özelliklerinin Dağılımı

Özellikler	Yaş Grupları		X ²	p
	0-14 n (%)	15 ve üzeri n (%)		
Travmanın meydana geldiği saat				
08.01-16.00 arası	98 (31.9)	242 (33.8)		
16.01-24.00 arası	199 (64.8)	413 (57.8)		
00.01-08.00 arası	10 (3.3)	60 (8.4)	10.292	0.006
Travmanın Nedeni				
Düşme	194 (63.2)	265 (37.1)		
Trafik Kazası	53 (17.3)	141 (19.7)		
Kesici-delici alet yaralanması	24 (7.8)	153 (21.4)		
Darp	28 (9.1)	90 (12.6)		
Diğer (Yanma, köpek ısırması vs.)	8 (2.6)	66 (9.2)	71.461	0.0001
Travmanın meydana geldiği yer				
Ev	131 (42.7)	141 (19.7)		
İşyeri, okul, kışla	46 (15.0)	247 (34.6)		
Sokak, park	130 (42.3)	327 (45.7)	71.727	0.0001
Travmadan etkilenen vücut bölgesi				
Baş-boyun bölgesi	177 (57.7)	265 (37.1)		
Göğüs-karın	49 (16.0)	118 (16.6)		
Üst ekstremiteler	20 (6.5)	109 (15.2)		
Alt ekstremiteler	21 (6.8)	104 (14.5)		
Multipl organ yaralanması	40 (13.0)	119 (16.6)	46.293	0.0001
Hastanın Akabeti				
Ayaktan tedavi edildi	291 (94.8)	587 (82.1)		
Hospitalize edildi	16 (5.2)	120 (16.8)		
Acil serviste öldü	-	8 (1.1)	29.073	0.0001
TOPLAM	307 (100.0)	715 (100.0)		

%94.8 ve %82.1 iken, acil serviste ölen 8 kişinin tamamı ikinci grupta yer almaktadır. Çalışma kapsamındaki kişilerin yaş gruplarının çeşitli travma özelliklerine göre karşılaştırılması Tablo 3'de gösterilmiştir.

Çalışma kapsamındaki kişilerin geçirdikleri travma veya yaralanmaların çeşitli özelliklerine göre cinsiyetler arasında farklılık olup olmadığı incelendiğinde; travmanın meydana geldiği saat (p=0.0001), travmanın nedeni (p=0.0001), travmanın meydana geldiği yer (p=0.0001), travmadan etkilenen vücut bölgesi (p=0.006) ve hastanın akabeti (p=0.0001) yönünden cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Düşmeler her iki cinsiyet için de en sık görülen travma nedeni olarak ortaya çıkarken, erkeklerin %39.9'u, kadınların ise %61.9'u bu nedenle acil servise başvurmuşlardır. Kadınlar en çok evlerinde travmaya maruz kalırken (%50.6), erkeklerde sokaklar ya da parklar ilk sırayı almaktadır (%44.9). Her iki cinsiyet için de baş-boyun bölgesi travma ya da yaralanmalardan en çok etkilenen vücut bölgesi olurken (erkeklerde %43.6, kadınlarda %42.0), erkeklerde üst ekstremitelerin, kadınlarda ise alt ekstremitelerin daha fazla travmaya uğradığı saptanmıştır (erkekler için sırasıyla %13.8 ve %10.6, kadınlar için %8.7 ve %17.7). Travma sonrası acil serviste ölenlerin düzeyinin kadınlarda, hospitalize edilenlerin ise erkeklerde daha fazla olduğu saptanmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamış olmakla birlikte, travmaya ya da yaralanmaya neden olan olay sırasında erkeklerin %5.2'sinin, kadınların ise %1.4'ünün

alkol almış olduğu belirlenmiştir. Çeşitli travma özelliklerine göre cinsiyetlerin karşılaştırılması Tablo 4'te sunulmuştur.

Tartışma

Bu çalışmanın tartışılması gereken ilk ve belki de en önemli bulgusu; acil servise travma ya da yaralanma nedeni ile başvuruların sıklığıdır. Çalışmada saptanan sıklık (%17.8) gerek yurtdışında gerek ülkemizde yapılmış olan çalışmalara göre düşüktür (5, 6). Bu çalışmalardan Türkiye'de yapılmış olanında bizim çalışmamıza çok benzer bir örnekleme yöntemi uygulanmış, ABD'de yürütülende ise tüm başvurular çalışma kapsamına alınmıştır. Diğer taraftan, acil servise yapılan başvuruları etkileyen bir durum olan sağlık kurumunun bölgede tek sağlık kuruluşu olup olmadığı yönünde bilgi verilmemiştir. Bu veriler ışığında, bizim çalışmamızda acil servise travma ya da yaralanma nedeni ile başvuruların sıklığının daha düşük olarak saptanmasının iki açıklaması olabilir:

1. Acil servise travma ya da yaralanma dışındaki acil nedenlerle (myokard infarktüsü, zehirlenmeler gibi) yapılan başvuruların göreceli olarak daha fazla olması. Bu varsayımın doğrulanması ileri çalışmaları gerektirmekle birlikte, araştırmanın yürütüldüğü sağlık kurumunun hedef grubu dikkate alındığında –ki çoğunluğunu genç erişkin erkeklerin yer aldığı erbaş ve erler oluşturmaktadır– olasılığının düşük olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 4. Cinsiyetlere Göre Çeşitli Travma Özelliklerinin Dağılımı

Özellikler	Cinsiyet		X ²	p
	Erkek n (%)	Kadın n (%)		
Travmanın meydana geldiği saat				
08.01-16.00 arası	238 (30.1)	102 (44.2)		
16.01-24.00 arası	485 (61.3)	127 (55.0)		
00.01-08.00 arası	68 (8.6)	2 (0.9)	27.435	0.0001
Travmanın Nedeni				
Düşme	316 (39.9)	143 (61.9)		
Trafik Kazası	158 (20.0)	36 (15.6)		
Kesici-delici alet yaralanması	145 (18.3)	32 (13.9)		
Darp	110 (13.9)	8 (3.5)		
Diğer (Yanma, Köpek ısırması, vs.)	62 (7.8)	12 (5.2)	41.688	0.0001
Travmanın meydana geldiği yer				
Ev	155 (19.6)	117 (50.6)		
İşyeri, okul, kırsal	281 (35.5)	12 (5.2)		
Sokak, park	355 (44.9)	102 (44.2)	122.169	0.0001
Travmadan etkilenen vücut bölgesi				
Baş-boyun bölgesi	345 (43.6)	97 (42.0)		
Göğüs-karın	123 (15.5)	44 (19.0)		
Üst ekstremiteler	109 (13.8)	20 (8.7)		
Alt ekstremiteler	84 (10.6)	4(17.7)		
Multipl organ yaralanması	130 (16.4)	29 (12.6)	14.324	0.006
Hastanın Akıbeti				
Ayaktan tedavi edildi	671 (84.8)	207 (89.6)		
Hospitalize edildi	116 (14.7)	20 (8.7)		
Acil serviste öldü	4 (0.5)	4 (1.7)	37.001	0.0001
Olay Sırasında kişinin Alkollü Olma Durumu*				
Alkol Almış	30 (5.2)	2 (1.4)		
Alkol Almamış	547 (94.8)	136 (98.6)	3.663	0.065
TOPLAM	791 (100.0)	231 (100.0)		

* Yaşları 15 ya da daha büyük olanlar alınmıştır.

2. Ülkemizde gerçekleştirilen kimi çalışmalara benzer biçimde acil servislere acil olmayan olguların (reçete yenileme gibi) başvuru düzeyinin de oldukça yüksek olması (6). Bu varsayımın doğru olma olasılığı yüksek görünmekle birlikte ileri çalışmaları gerektirmektedir.

Bu çalışmada travma ya da yaralanma geçiren kişilerin %77.4'ünün erkek olduğu saptanmıştır. Bu rakam "erkeklerin kadınlara göre daha fazla travma ve yaralanmalara uğradıkları" bulgusunu doğrulamaktadır (2). Aynı şekilde, erişkinler arasında işle ve sporla ilgili travmaların erkeklerde kadınlara göre yaklaşık iki kat daha fazla görüldüğü bildirilmiştir (9, 10). Benzer biçimde, çocukluk çağı travmalarının da erkeklerde daha fazla meydana geldiği ortaya konmuştur. Bu grupta yapılan çalışmalarda travmaların erkeklerde kızlara göre ABD'de 1.6 kat, Trinidad ve Tobago'da yaklaşık iki kat ve İsrail'de iki kattan daha fazla görüldüğü saptanmıştır (11, 12, 13). Ülkemizde Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi (UÜTF) hastanesi acil servisinde yapılan bir çalışmada da travma ya da yaralanma nedeniyle başvuranların %72.7'sini erkeklerin oluşturduğu saptanmıştır (14). Bunun yanında bizim çalışmamızın yürütüldüğü sağlık kurumunun kapsamındaki çalışma grubunun çoğunluğunun erkeklerden oluştuğunu da dikkate almak gereklidir.

Bu çalışma kapsamındaki kişilerin yaş ortalamasının 23.5 ± 17.5 olduğu, en küçüğünün henüz yedi aylık, en yaşlısının ise 87 yaşında olduğu saptanmıştır. Bu kişiler yaş gruplarına göre incelendiğinde 15-24 yaş grubunun en büyük bölümü oluşturduğu görülmektedir (%38.3). ABD'de aynı yaş grubunun çocuklara ya da erişkinlere göre daha yüksek düzeyde travma nedeni ile acil servislere başvurdıkları saptanmıştır (15). Bu bulgu da yurtdışında yapılan çalışmalarla uyumludur (4, 5, 15). Yukarıda değinilen UÜTF çalışmasında ise katılımcıların %65.2'sinin 15-44 yaş grubunda olduğu bildirilmiştir (14). Bu çalışmada 15-44 yaş grubunda olanların düzeyi %58.0 olarak saptanmıştır. Diğer taraftan bu çalışmada travma nedeni ile acil servise başvuranların %30.1'inin 0-14 yaş grubunda olduğu saptanmıştır. ABD'de yapılan bir çalışmada travma nedeni ile acil servise başvuranların %18.9'unun 18 yaşından küçük olduğu saptanmıştır (16).

Bu çalışmada travma ya da yaralanma ile acil servise başvuranların %3.1'inin olay sırasında alkollü olduğu saptanmıştır. ABD'de de benzer bir rakamın bulunması (7), alkol alımının travmaların etiolojisinde göz ardı edilemeyecek bir faktör olduğunu düşündürmektedir.

Bu çalışmada travma ve yaralanmaların en sık görülen nedeninin düşmeler olduğu saptanmıştır (%44.9). ABD'de yapılan çalışmalarda da düşmeler travma ve

yaralanmaların en sık nedeni olarak belirtilmiştir (4, 17). Benzer tablo İsrail’de ve Trinidad ve Tobago’da yapılan çalışmalarda da ortaya çıkmıştır (12, 18). UÜTF’de yapılan çalışmada birinci sırayı trafik kazaları alırken, düşmeler ikinci sırada yer almaktadır (14).

Bu çalışmada, travmalardan en fazla etkilenen vücut bölgesinin baş-boyun bölgesi olduğu (%43.2), bu durumun 0-14 yaş grubunda daha belirgin olduğu (%57.7) saptanmıştır. İsrail’de çocuklar arasında yapılan bir çalışmada da benzer sonuçlar alınmıştır (12).

Bu çalışmada travma ya da yaralanmaların meydana geldiği yer yönünden ilk sırayı (%44.7) sokak ya da parkların aldığı saptanmıştır. UÜTF’de yapılan çalışmada da bu durum ilk sırada %40.8 olarak saptanmıştır (Çalışmada bahçe-tarla ve boş alanlar ile yolların toplamı olarak alınmıştır) (14).

Bu çalışmada travma ya da yaralanma nedeniyle acil servise başvuranlardan hospitalize edilenlerin düzeyi %14.5, acil serviste ölenlerin ise %0.8 olarak saptanmıştır. İki yüzde de UÜTF’de yapılan çalışmada alınan sonuçlara göre (sırasıyla %22.5, % 1.8) daha düşüktür (14). Bu durumun, UÜTF çalışmasında trafik kazalarının sıklık yönünden birinci sırada yer alması ve trafik kazalarında morbidite ve mortalite düzeylerinin diğer kaza ve travma tiplerine göre daha yüksek olmasına bağlanabilir. Ülkemizde Sağlık Bakanlığı verilerine göre (1993 yılı) tüm kaza sonucu ölümlerde trafik kazalarının payı %47.2, düşmelerin payı ise %21.7’dir (19).

Öte yandan, bu çalışmada acil servise travma nedeniyle başvuranların önemli bir bölümünün erbaş ve erlerden oluşması, başvuruların çeşitli özelliklerinin sivil topluma ait verilerle karşılaştırılamayacağı düşüncesini akla getirebilir. Ancak unutulmamalıdır ki, yasal olarak bir vatandaş her hastanenin acil servisine başvurabilmektedir. Kaldı ki, yukarıda örnekleri verildiği gibi hemen tüm dünyada acil servislere travma nedeni ile başvuranların içinde gençler ilk sırayı almaktadırlar.

Sonuç olarak, gelişmiş ülkelerdeki örnekleri ile karşılaştırıldığında ülkemizin bir çok sağlık kuruluşunda acil servislere travma nedeni ile yapılan başvurular tüm başvuruların daha küçük bir bölümünü oluşturmaktadır. Bunun en göze çarpan nedeninin; acil servislere acil müdahaleyi gerektirmeyen başvuruların da sıklıkla yapılması olduğu söylenebilir. Zira, ülkemizde travma ve yaralanmalar önemli düzeyde morbidite ve mortalite nedenidir ve travma özellikleri diğer ülkelere oldukça benzerdir. Yapılacak yasal ve tıbbi düzenlemelerle acil servislerin gerçekten acil olgulara müdahale etmesi bu birimlerin daha etkin olarak çalışmasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

1. Kraus JF, Peek-Asa C, Blander B. Injury Control: The Public Health Approach. In: Detels R, Holland WW, McEwen J, Omenn GS, ed. Oxford Textbook of Public Health. Oxford: Oxford University Press. 1997: 1291.
2. Injury: A Leading Cause of the Global Burden of Disease. WHO. Geneva. 1999.
3. Burt CW. Injury-Related Visits to Hospital Emergency Departments, United States, 1992. Advanced Data from Vital and Health Statistics; #261. Hyattsville, MD. National Center for Health Statistics. 1995.
4. Burt CW, Fingerhut LA. Injury Visits to Hospital Emergency Departments: United States, 1992-95. Vital Health Stat 13 1998 Jan;(131):1-76.
5. Nourjah P. National Hospital Ambulatory Medical Care Survey: 1997 Emergency Department Summary. Adv Data 1999 May 6;(304):1-24.
6. Civaner M. Bir Devlet Hastanesinin Acil Servisine Başvuran Hastaların Analizi. Sağlık ve Toplum 1999 Ocak-Mart; 9(1): 3-7.
7. Li G, Keyl PM, Rothman R, Chanmugam A, Kelen GD. Epidemiology of Alcohol-related Emergency Department Visits. Acad Emerg Med 1998 Aug;5(8):788-95.
8. Sümbüloğlu K, Sümbüloğlu V. Örneklem. In: Sümbüloğlu K, Sümbüloğlu V, ed. Biyoistatistik. Ankara: Özdemir Yayıncılık. 1993: 265.
9. Burt CW, Overpeck MD. Emergency Visits for Sports-Related Injuries. Ann Emerg Med 2001 Mar;37(3):301-8.
10. McCaig LF, Burt CW, Stussman BJ. A Comparison of Work-Related Injury Visits and Other Injury Visits to Emergency Departments in the United States, 1995-1996. J Occup Environ Med 1998 Oct;40(10):870-5.
11. Gallagher SS, Finison K, Guyer B, Goodenough S. The Incidence of Injuries Among 87,000 Massachusetts Children and Adolescents: Results of the 1980-81 Statewide Childhood Injury Prevention Program Surveillance System. Am J Public Health 1984 Dec;74(12):1340-7.
12. Gofin R, Palti H, Adler B, Edet E. Childhood Injuries: a Population-Based Study of Emergency Room Visits in Jerusalem. Paediatr Perinat Epidemiol 1989 Apr;3(2):174-88.
13. Kirsch TD, Beaudreau RW, Holder YA, Smith GS. Pediatric Injuries Presenting to an Emergency Department in a Developing Country. Pediatr Emerg Care 1996 Dec;12(6):411-5.
14. Güner R, Erkenci Y, İrgil E. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Acil Servisine Başvuran Kaza Olgularının İncelenmesi. V.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Bildiri Kitabı. İstanbul. 1996: 109-13.
15. Ziv A, Boulet JR, Slap GB. Emergency Department Utilization by Adolescents in the United States. Pediatrics 1998 Jun;101(6):987-94.
16. Zimmerman DR, Allegra JR, Cody RP. The Epidemiology of Pediatric Visits to New Jersey General Emergency Departments. Pediatr Emerg Care 1998 Apr;14(2):112-5.
17. Schappert SM. National Hospital Ambulatory Medical Care Survey: 1992 Emergency Department Summary. Vital Health Stat 13 1997 Mar;(125):1-108.
18. Gofin R, Israeli I, Palti H. The Incidence of Childhood and Adolescent Injuries and Their Outcome: a Population-based Study. Isr J Med Sci 1991 Oct;27(10):566-71.
19. Yataklı Tedavi Kurumları İstatistik Yıllığı 1993. T.C.Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayın No: 559. Ankara. 1994: 78-9.

Geliş Tarihi: 20.07.2001

Yazışma Adresi: Dr.Süleyman CEYLAN

Gülhane Askeri Tıp Akademisi Halk Sağlığı AD,
06018 Etlik-ANKARA